NAMANGAN DAVLAT UNIVERSITETI
ILMIY AXBOROTNOMASI, [2026-8]
ISSN:2181-1458
ISSN:2181-0427

13.00.00-PEDAGOGIKA
journal.namdu.uz
PEDAGOGICAL

SUN' IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARI YORDAMIDA 7-SINF O' QUVCHILARINING INGLIZ TILIDA GAPIRISH KO' NIKMASINI RIVOJLANTIRISH

Shoisayeva Dilxumora Shojalil qizi
Abdulla Avloniy nomidagi Pedagogik mahorat milliy instituti
E-mail: dilxumora.shoisaeva2306@gmail.com
ORCID: 0009-0001-7549-4151

Annotatsiya: *Maqolada sun' iy intellekt (SI) texnologiyalari – nutqiy chatbotlar, nutqni avtomatik tanish (ASR) tizimlari va generativ SI suhbatdoshlari yordamida 7-sinf o' quvchilarining ingliz tilida gapirish ko' nikmasini rivojlantirish masalasi tahlil qilingan. 2021–2026-yillarda nashr etilgan besh meta-tahlil va to' rt empirik tadqiqot natijalari sintez qilindi. SI vositalarining gapirishga ta' siri o' rta darajada ekani (Hedges g = 0,48–0,69), o' n sakkiz yoshgacha bo' lgan o' quvchilarda g = 0,67 ga tengligi hamda 5–8 haftalik muntazam mashg' ulotlar eng yuqori samara berishi aniqlandi. Shu asosda A2 darajasi deskriptorlariga tayangan to' rt bosqichli metodik model taklif etildi, uni maktabda qo' llashning yosh, xavfsizlik va o' qituvchi nazorati bilan bog' liq shartlari asoslab berildi.*

Kalit so' zlar: *sun' iy intellekt, gapirish ko' nikmasi, chatbot, nutqni avtomatik tanish, 7-sinf, ingliz tili, A2 darajasi, kommunikativ kompetensiya, meta-tahlil.*

РАЗВИТИЕ НАВЫКОВ ГОВОРЕНИЯ НА АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ У УЧАЩИХСЯ 7-ГО КЛАССА С ПОМОЩЬЮ ТЕХНОЛОГИЙ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА

Аннотация: *В статье рассматривается развитие навыков говорения на английском языке у учащихся 7-го класса с помощью технологий искусственного интеллекта (ИИ): речевых чат-ботов, систем автоматического распознавания речи (ASR) и генеративных ИИ-собеседников. Обобщены результаты пяти метаанализов и четырёх эмпирических исследований, опубликованных в 2021–2026 гг. Установлено, что влияние ИИ-средств на говорение имеет средний размер эффекта (Hedges g = 0,48–0,69), для обучающихся младше 18 лет g = 0,67, а наибольший эффект дают регулярные занятия продолжительностью 5–8 недель. На этой основе предложена четырёхэтапная методическая модель, опирающаяся на дескрипторы уровня A2, и обоснованы условия её применения в школе с учётом возраста, безопасности и контроля учителя.*

Ключевые слова: *искусственный интеллект, навык говорения, чат-бот, автоматическое распознавание речи, 7-й класс, английский язык, уровень A2, коммуникативная компетенция, метаанализ.*

DEVELOPING 7TH GRADE STUDENTS' ENGLISH SPEAKING SKILLS THROUGH ARTIFICIAL INTELLIGENCE TECHNOLOGIES

Abstract: *The article examines how artificial intelligence (AI) technologies – voice chatbots, automatic speech recognition (ASR) systems and generative AI interlocutors – can support the development of English speaking skills in 7th grade students. Findings of five meta-analyses and four empirical studies published in 2021–2026 were synthesised. AI tools were found to have a moderate effect on speaking (Hedges' g = 0.48–0.69), with g = 0.67 for learners under 18, and regular practice lasting 5–8 weeks produced the strongest effect. On this basis, a four-stage instructional model aligned with A2 descriptors is proposed, and the conditions for its school use related to age, safety and teacher supervision are justified.*

Keywords: *artificial intelligence, speaking skills, chatbot, automatic speech recognition, 7th grade, English language, A2 level, communicative competence, meta-analysis.*

KIRISH

Gapirish chet tilini o' rganishdagi eng murakkab nutq faoliyati hisoblanadi: o' quvchi fikrni real vaqt ichida shakllantiradi, leksik va grammatik vositalarni tanlaydi, talaffuzni nazorat qiladi va bir vaqtning o' zida suhbatdoshning munosabatini kuzatib boradi [8]. Umumta' lim maktabida bu ko' nikma boshqalariga qaraganda sekinroq rivojlanadi. Sababi oddiy: 30 nafar o' quvchili sinfda 45 daqiqalik darsning yarmi nutqiy mashqlarga ajratilgan taqdirda ham har bir o' quvchiga o' rtacha bir daqiqa atrofida faol gapirish vaqti to' g' ri keladi. Til esa faqat gapirish orqali "ishga tushadi" –

M. Svenning chiqish gipotezasiga ko‘ ra, o‘ quvchi o‘ z nutqini ishlab chiqarish jarayonidagina bilimidagi bo‘ shliqlarni sezadi va ularni to‘ ldirishga intiladi [7].

Me’ yoriy talablar bu masalani yanada dolzarb qiladi. Vazirlar Mahkamasining 2013-yil 8-maydagi 124-son qarori bilan tasdiqlangan davlat ta’ lim standartiga ko‘ ra, 9-sinf bitiruvchisi ingliz tilini A2 darajasida egallashi, jumladan, dialogda to‘ g‘ ri ma’ lumot olib-bera olishi, tanish mavzuda sodda iboralar bilan o‘ z fikrini ifodalashi va qisqa muloqotda ishtirok eta olishi kerak [3]. Shu jihatdan 7-sinf A1 dan A2 ga o‘ tishning hal qiluvchi bosqichi hisoblanadi. Prezidentning 2021-yil 19-maydagi PQ-5117-son qarori xorijiy tillarni o‘ rganishni ommalashtirishni yangi bosqichga olib chiqishni [2], 2024-yil 14-oktabrdagi PQ-358-son qarori bilan tasdiqlangan strategiya esa sun’ iy intellekt texnologiyalarini 2030-yilgacha ta’ lim sohasiga ham keng joriy etishni nazarda tutadi [1].

Amaldagi holat esa hali maqsadlardan ancha uzoq. EF kompaniyasining ingliz tilini bilish indeksida (EF EPI) O‘ zbekiston 2021-yilda 112 mamlakat orasida 88-o‘ rinni egallagan bo‘ lsa, 2025-yilda 123 mamlakat orasida 104-o‘ ringa tushdi va 429 ball bilan “juda past” toifada qoldi [24]. Indeks kattalar o‘ rtasida o‘ tkaziladigan test natijalariga tayansa-da, u maktabda shakllanadigan og‘ zaki nutq ko‘ nikmalari yetarli emasligini bilvosita ko‘ rsatadi.

Xorijiy tadqiqotlarda SI asosidagi suhbatdoshlar aynan “gapirish vaqti tanqisligi” muammosini hal qiluvchi vosita sifatida o‘ rganilmoqda. W. Huang, K.F. Hew va L.K. Fryer 25 empirik tadqiqotni tahlil qilib, chatbotlarning uchta texnologik imkoniyatini – o‘ z vaqtidalik, foydalanish qulayligi va shaxsiylashtirishni ajratib ko‘ rsatgan, shu bilan birga yangilik effekti va kognitiv yuklama kabi xavflarni ham qayd etgan [11]. O‘ zbek mualliflari K. Erkinjonov va M. Kasimova [22], A. Kamolova [23] SI platformalarining nutq ravonligi, talaffuz va lug‘ at boyligiga ijobiy ta’ sirini tavsiflagan. Biroq mahalliy ishlarda 7-sinf o‘ quvchilarining yosh xususiyatlari, A2 deskriptorlari va dars bosqichlari bilan bog‘ langan, empirik dalillarga tayangan metodik model hali ishlab chiqilmagan.

Tadqiqot maqsadi – so‘ nggi yillardagi xalqaro empirik dalillarni tizimli tahlil qilish asosida 7-sinf o‘ quvchilarining ingliz tilida gapirish ko‘ nikmasini SI texnologiyalari yordamida rivojlantirish modelini ishlab chiqish. Maqsaddan kelib chiqib, quyidagi savollarga javob izlandi: 1) SI vositalari gapirish ko‘ nikmasiga qanchalik ta’ sir ko‘ rsatadi; 2) samaradorlik qaysi shartlarga (yosh, davomiylik, muloqot shakli) bog‘ liq; 3) olingan natijalarni 7-sinf dars jarayoniga qanday tatbiq etish mumkin.

MATERIALLAR VA METODLAR

Tadqiqot tahliliy-sintetik dizaynda olib borildi va ikki bosqichdan iborat bo‘ ldi: empirik dalillarni yig‘ ish va sintez qilish hamda ular asosida metodik modelni loyihalash. Manbalar Scite, OpenAlex, Cambridge Core, Frontiers va Google Scholar bazalarida “AI chatbot”, “speaking”, “EFL”, “automatic speech recognition”, “meta-analysis” kalit so‘ zlari birikmasi bo‘ yicha izlandi; qidiruv 2021–2026-yillar bilan chegaralandi.

Tanlov mezonlari quyidagicha belgilandi: a) tadqiqot taqqoslovchi (tajriba – nazorat) dizaynga ega yoki meta-tahlil bo‘ lishi; b) natija sifatida gapirish ko‘ nikmasi yoki uning tarkibiy qismlari (ravonlik, aniqlik, talaffuz, lug‘ at) o‘ lchangan bo‘ lishi; c) effekt hajmi yoki o‘ rtacha qiymatlar hisobotda keltirilgan bo‘ lishi; d) maqola taqrizlanadigan jurnalda chop etilgan bo‘ lishi. Natijada besh meta-tahlil [13; 14; 15; 16; 17], uch empirik tadqiqot [10; 12; 19] va maktab yoshidagi o‘ quvchilar bilan o‘ tkazilgan bitta amaliy tadqiqot [21] tahlilga olindi. Me’ yoriy asos sifatida uchta hujjat [1; 2; 3] va Yevropa umumiy kompetensiyalar doirasi (CEFR) [4] o‘ rganildi.

Effekt hajmlari Hedges g ko‘ rsatkichi bo‘ yicha taqqoslandi va J. Koenning shartli chegaralari asosida talqin qilindi: 0,2 – kichik, 0,5 – o‘ rta, 0,8 va undan yuqori – katta ta’ sir [9]. Birlamchi tadqiqotdagi o‘ rtacha ko‘ rsatkichlardan o‘ sish miqdori (yakuniy va dastlabki test farqi) hisoblab chiqildi. EF EPI ma’ lumotlari uchun nisbiy o‘ rin (egallangan o‘ rin / mamlakatlar soni × 100%) aniqlandi. Metodik model loyihalashda interaksion gipoteza [6], chiqish gipotezasi [7] va affektiv filtr nazariyasi [5; 20] nazariy asos qilib olindi.

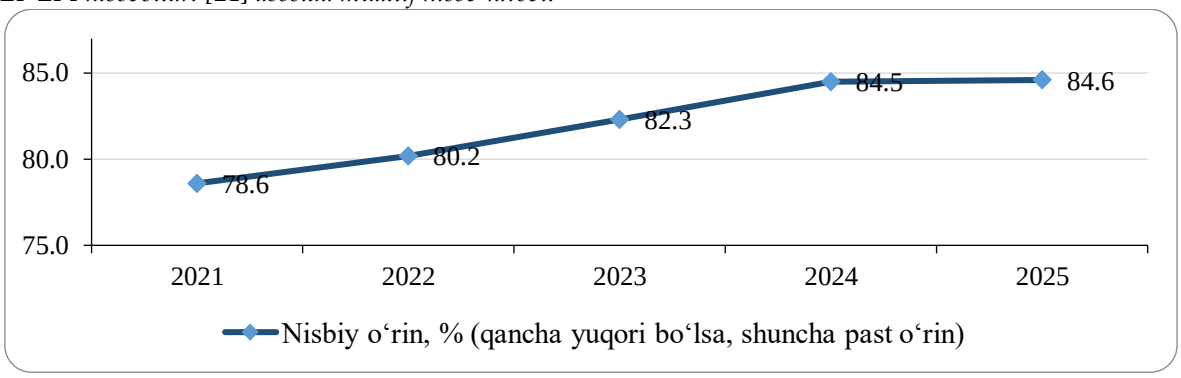
NATIJALAR

Muammoning ko‘ lami. Dastlab O‘ zbekistonda ingliz tilini bilish darajasining so‘ nggi besh yildagi dinamikasi ko‘ rib chiqildi (1-jadval, 1-diagramma).

1-jadval. O‘ zbekistonning EF EPI reytingidagi o‘ rni (2021–2025)

Yil	Egallangan o‘ rin	Mamlakatlar soni	Nisbiy o‘ rin, %	Toifa
2021	88	112	78,6	Juda past
2022	89	111	80,2	Juda past
2023	93	113	82,3	Juda past
2024	98	116	84,5	Juda past
2025	104	123	84,6	Juda past

Manba: EF EPI hisobotlari [24] asosida muallif hisob-kitobi.

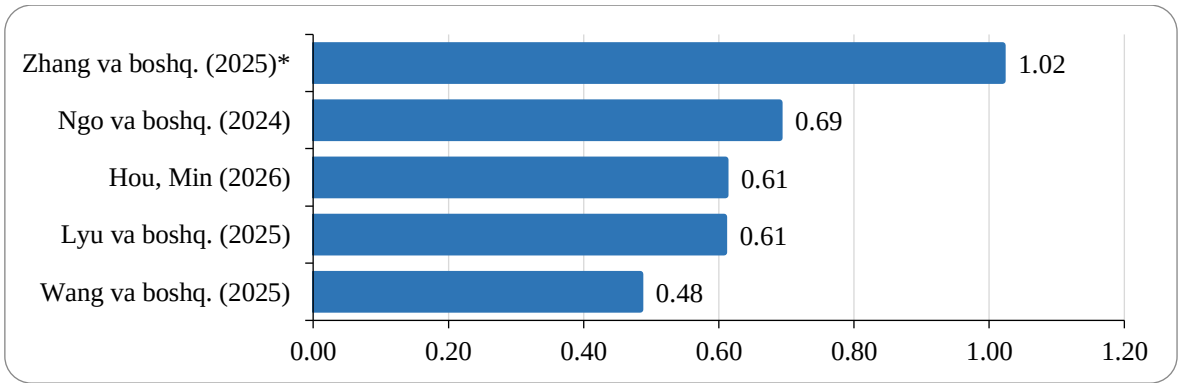
1-diagramma. O‘ zbekistonning EF EPI reytingidagi nisbiy o‘ rni dinamikasi, %

Jadvaldan ko‘ rinib turibdiki, besh yil davomida mamlakat reytingda doimiy ravishda pastlab borgan: nisbiy o‘ rin 78,6 foizdan 84,6 foizga ko‘ tarilgan, ya’ ni O‘ zbekiston ro‘ yxatning quyi beshdan bir qismiga yaqinlashgan. 2025-yilda ball oldingi yilga nisbatan 10 ballga kamaygan [24]. Bu holat an’ anaviy darslarga qo‘ shimcha ravishda o‘ quvchiga individual og‘ zaki amaliyot beradigan vositalarga ehtiyoj borligini ko‘ rsatadi.

SI vositalarining umumiy samaradorligi. Tahlilga olingan meta-tahlillarning asosiy ko‘ rsatkichlari 2-jadval va 2-diagrammada umumlashtirildi.

2-jadval. SI asosidagi til o‘ rgatish vositalari bo‘ yicha meta-tahlillar natijalari

Meta-tahlil	Yo‘ nalish	Tadqiqotlar (effektlar) soni	Umumiy effekt, g	Talqin
F. Wang va boshq., 2025 [15]	Chatbot yordamida til o‘ rganish	28 (70)	0,48	O‘ rta
B. Lyu va boshq., 2025 [16]	Chatbotlar, taqqoslovchi tadqiqotlar	31 (41)	0,61	O‘ rta
Z. Hou, S. Min, 2026 [17]	Dialogli CALL tizimlari va gapirish	16 (89)	0,61	O‘ rta
T.T.-N. Ngo va boshq., 2024 [14]	ASR va talaffuz	15 (38)	0,69	O‘ rta
J. Zhang va boshq., 2025 [13]	Chatbot va generativ SI (kichik guruh)	6	1,02	Katta

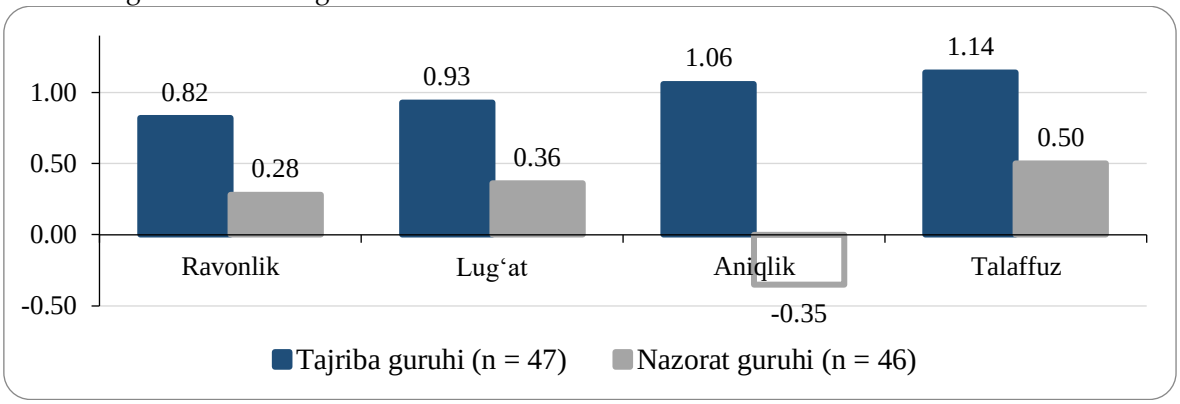

2-diagramma. SI vositalarining til o‘ rganishga ta’ siri bo‘ yicha umumiy effekt hajmlari (Hedges g)

** Zhang va boshqalar natijasi atigi olti tadqiqotdan iborat kichik guruhga tegishli.*

Yirik meta-tahlillarning barchasi o‘ rta darajadagi ijobiy ta’ sirni qayd etgan. Muhimi, ular turli davrlar, turli tizimlar va turli namunalarga asoslangan bo‘ lsa-da, natijalar 0,48–0,69 oralig‘ ida to‘ plangan. Bu natijaning barqarorligidan dalolat beradi. Faqat gapirishga yo‘ naltirilgan Z. Hou va S. Min tadqiqoti (g = 0,61) uchun ahamiyatli omillar tizim turi, ma’ no cheklanganligi va muloqot modalligi bo‘ lib chiqqan, ta’ lim bosqichi va mashg‘ ulot davomiyligi esa natijaga sezilarli ta’ sir ko‘ rsatmagan [17]. Demak, maktab o‘ quvchilari ham kattalar kabi SI bilan muloqotdan foyda ko‘ ra oladi. J. Zhang va boshqalar olgan yuqori ko‘ rsatkich (g = 1,02) istiqbolli, biroq tadqiqotlar soni kamligi sababli uni ehtiyotkorlik bilan talqin qilish lozim [13].

Gapirish ko‘ nikmasining tarkibiy qismlari. H. Qiao va A. Zhao tadqiqotida 93 nafar o‘ quvchi tasodifiy ravishda ikki guruhga ajratilgan: tajriba guruhi 13 hafta davomida nutqni tanish va shaxsiy fikr-mulohaza beruvchi SI ilovasida shug‘ ullangan, nazorat guruhi an’ anaviy usulda o‘ qitilgan [12]. Mualliflar keltirgan o‘ rtacha ball (7 ballik shkala) asosida hisoblangan o‘ sish 3-diagrammada berilgan.

3-diagramma. Gapirish tarkibiy qismlari bo‘ yicha o‘ sish (yakuniy va dastlabki test farqi, ball) [12] ma’ lumotlari asosida

Tajriba guruhida barcha to‘ rt ko‘ rsatkich bo‘ yicha o‘ sish nazorat guruhidagiga nisbatan ikki-uch baravar yuqori bo‘ lgan, eng katta farq talaffuz (+1,14) va grammatik aniqlikda (+1,06) kuzatilgan. Nazorat guruhida aniqlik hatto pasaygan (–0,35). Regressiya tahlilida SI ta’ siri to‘ rtala komponent uchun ham statistik ahamiyatli chiqqan (ravonlik uchun B = 0,65; p = 0,006) [12]. Shunga yaqin natija W. Sun tadqiqotida ham olingan: 14 haftalik ASR mashg‘ ulotlaridan so‘ ng o‘ quvchilar nutqining tushunarliligi bo‘ yicha guruhlar farqi $F(1,58) = 19,44$; $p < 0,001$; qisman $\eta^2 = 0,251$ ni tashkil etgan [19].

Maktab yoshi va samaradorlik shartlari. 7-sinf uchun bevosita ahamiyatli dalillar kam, biroq mavjudlari juda aniq. H. Yang va hamkorlari 10–15 yoshli 314 nafar koreys o‘ quvchisi bilan sinf sharoitida “Ellie” ovozli chatbotini sinovdan o‘ tkazgan: o‘ quvchilar bir mashg‘ ulotda o‘ rtacha 9,63 marta navbat bilan gapirgan, topshiriqlarni muvaffaqiyatli bajarish ulushi 88,3% ga yetgan, nutq asosan eng ko‘ p ishlatiladigan 1000 so‘ z doirasida kechgan [21]. H.-S. Kim va hamkorlari 110 nafar ishtirokchi bilan o‘ tkazgan tajribada ovozli chat guruhi fikr bildirish topshirig‘ ida yuzma-yuz va matnli chat guruhlaridan yuqori natija ko‘ rsatgan [10]. Samaradorlik shartlari bo‘ yicha eng batafsil ma’ lumot T.T.-N. Ngo va hamkorlarining meta-tahlilida keltirilgan (3-jadval).

3-jadval. ASR vositalari samaradorligining moderator omillarga bog‘ liqligi [14]

Omil	Guruh	Effekt, g	Talqin
Yosh	18 yoshgacha	0,67	O‘ rta
	18 yosh va undan katta	1,20	Katta
Til darajasi	Boshlang‘ ich	1,33	Katta
	O‘ rta	0,80	Katta
	Yuqori	0,48	Kichik–o‘ rta
Davomiylik	1–4 hafta	0,07	Sezilarsiz
	5–8 hafta	1,01	Katta
	9 hafta va undan ortiq	0,72	O‘ rta

Ushbu ma’ lumotlardan 7-sinf uchun uchta amaliy xulosa kelib chiqadi. Birinchidan, 18 yoshgacha bo‘ lgan o‘ quvchilarda ham o‘ rta darajadagi ta’ sir (g = 0,67) kuzatiladi. Ikkinchidan, boshlang‘ ich darajadagi o‘ quvchilar eng ko‘ p foyda ko‘ radi (g = 1,33), bu esa A1–A2 darajasidagi 7-sinf o‘ quvchilari uchun qulay omil. Uchinchidan, bir-to‘ rt haftalik qisqa kurslar deyarli natija bermaydi (g = 0,07), shuning uchun SI mashg‘ ulotlari kamida besh-sakkiz hafta davomida muntazam o‘ tkazilishi kerak.

MUHOKAMA

Olingan natijalarni nazariy jihatdan izohlash mumkin. M. Long interaksion gipotezasiga ko‘ ra, til egallash suhbat jarayonida ma’ noni aniqlashtirish, qayta so‘ rash va tuzatishlar orqali tezlashadi [6]. SI suhbatdoshi o‘ quvchiga aynan shu imkoniyatni cheksiz miqdorda taqdim etadi: u charchamaydi, o‘ quvchi javobini kutib turadi va savolni boshqacha shaklda

qayta beradi. Svenning chiqish gipotezasi nuqtayi nazaridan esa SI sinfdagi bir daqiqalik nutq vaqtini o‘ nlab navbatlarga ko‘ paytiradi [7; 21]. Affektiv omil ham muhim: E. Horvits va hamkorlari tavsiflagan chet tilidagi muloqot xavotiri [5] tengdoshlar oldida xato qilish qo‘ rquvi bilan kuchayadi, S. Krashenning affektiv filtr nazariyasiga ko‘ ra esa bunday xavotir kiruvchi ma’ lumotni o‘ zlashtirishga to‘ sqinlik qiladi [20]. Tizimli sharhlarda o‘ quvchilar chatbotni “kamroq tanqid qiladigan tinglovchi” sifatida qabul qilishi qayd etilgan [18]. Bu ayniqsa o‘ smirlik davriga kirayotgan 7-sinf o‘ quvchilari uchun muhim.

Shu dalillar asosida 7-sinf uchun to‘ rt bosqichli metodik model ishlab chiqildi (4-jadval). Modelda Hou va Min aniqlagan omil – ma’ noni cheklash hisobga olindi: dastlabki bosqichlarda topshiriq mavzusi va leksik doirasi aniq belgilanadi, erkin muloqotga esa keyinroq o‘ tiladi [17].

4-jadval. SI yordamida 7-sinf o‘ quvchilarining gapirish ko‘ nikmasini rivojlantirish modeli

Bosqich	SI vositasi va funksiyasi	O‘ quvchi faoliyati	A2 bo‘ yicha kutilgan natija
1. Tayyorlov (5–7 daq.)	ASR asosidagi talaffuz mashqlari; so‘ z va iboralarni ovoz chiqarib takrorlash, darhol fikr-mulohaza olish	Mavzu leksikasi va 5–6 ta tayanch iborani talaffuz qilish	Tanish so‘ z va iboralarni tushunarli talaffuz qiladi
2. Boshqariladigan dialog (10 daq.)	Mavzusi va leksikasi cheklangan topshiriqli ovozli chatbot (masalan, do‘ kondan xarid, yo‘ l so‘ rash)	Chatbot bilan 8–10 navbatli dialog; ma’ lumot so‘ rash va berish	Dialogda to‘ g‘ ri ma’ lumot oladi va beradi
3. Erkin muloqot (10 daq.)	Generativ SI suhbatdoshi rol o‘ yinida (o‘ qituvchi qurilmasi yoki sinf rejimi)	Tanish mavzuda fikr bildirish, savolga javob qaytarish	Sodda iboralar bilan o‘ z fikrini ifodalaydi
4. Refleksiya va baholash (5–8 daq.)	Suhbat transkripti; o‘ qituvchi rubrikasi asosida tahlil	Xatolarni topish, dialogni juftlikda qayta ijro etish	Qisqa muloqotda ishtirok etadi, o‘ z nutqini baholaydi

Model haftasiga ikki dars va ikki 15 daqiqalik uy mashg‘ uloti tarzida kamida 6–8 hafta davomida qo‘ llanishi tavsiya etiladi; bu Ngo va hamkorlari aniqlagan eng samarali davomiylikka mos keladi [14]. Baholash CEFR ning og‘ zaki o‘ zaro muloqot deskriptorlari [4] va davlat ta’ lim standartidagi A2 talablari [3] asosida olib boriladi.

Modelni joriy etishda bir qator cheklovlarni hisobga olish zarur. Birinchidan, YUNESKO generativ SI platformalari bilan mustaqil muloqot uchun yosh chegarasini belgilashni tavsiya qiladi va 13 yoshni minimal chegara sifatida ko‘ rsatadi [25]. 7-sinf o‘ quvchilarining bir qismi bu yoshga yetmaganini inobatga olib, uchinchi bosqichda shaxsiy akkauntlardan emas, balki o‘ qituvchi nazoratidagi qurilma yoki bolalar uchun mo‘ ljallangan maxsus platformalardan foydalanish maqsadga muvofiq. Ikkinchidan, Huang va hamkorlari ko‘ rsatganidek, yangilik effekti vaqt o‘ tishi bilan susayadi [11], shuning uchun topshiriqlar turini muntazam yangilab borish kerak. Uchinchidan, tizimli sharhlarda SI bir xil javoblarni takrorlashi va o‘ qituvchining kontekstli fikr-mulohazasini to‘ liq almashtira olmasligi qayd etilgan [18]. Shu sababli SI o‘ qituvchining o‘ rnini emas, balki darsdan tashqari og‘ zaki amaliyot hajmini oshiruvchi vosita sifatida ko‘ rilishi lozim.

Tadqiqotning cheklovi shundaki, tahlil qilingan empirik ishlarning ko‘ pchiligi oliy ta’ lim talabalari bilan o‘ tkazilgan, 12–13 yoshli o‘ quvchilar bo‘ yicha dalillar hali kam. Shu sababli taklif etilgan modelni umumta’ lim maktablarida tajriba va nazorat guruhlari ishtirokidagi pedagogik tajriba orqali tekshirish keyingi tadqiqotimizning vazifasi hisoblanadi.

XULOSA

1. So‘ nggi yillardagi meta-tahlillar SI vositalarining til o‘ rganishga, xususan, gapirish ko‘ nikmasiga o‘ rta darajadagi barqaror ijobiy ta’ sirini tasdiqlaydi (g = 0,48–0,69). Bu natija turli mamlakatlar, tizimlar va namunalarda takrorlangani uchun ishonchli dalil hisoblanadi.

2. SI ning eng kuchli ta’ siri talaffuz va grammatik aniqlikda namoyon bo‘ ladi; ta’ lim bosqichi natijaga sezilarli ta’ sir ko‘ rsatmaydi, boshlang‘ ich darajadagi o‘ quvchilar esa eng ko‘ p foyda ko‘ radi. Bu 7-sinf o‘ quvchilari uchun qulay sharoit yaratadi.

3. Samaradorlikning asosiy sharti – mashg‘ ulotlarning muntazamligi va davomiyligi: bir-to‘ rt haftalik qisqa kurslar natija bermaydi, 5–8 haftalik tizimli amaliyot esa katta ta’ sir ko‘ rsatadi.

4. Taklif etilgan to‘ rt bosqichli model (tayyorlov – boshqariladigan dialog – erkin muloqot – refleksiya) A2 darajasi talablariga, ma’ noni cheklash tamoyiliga va yosh xavfsizligi talablariga tayanadi. Uni o‘ qituvchi nazoratida, SI ni o‘ qituvchining yordamchisi sifatida qo‘ llash maktabda gapirish vaqti tanqisligini kamaytirishning real yo‘ li bo‘ la oladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘ YXATI

1. O‘ zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 14-oktabrdagi “Sun’ iy intellekt texnologiyalarini 2030-yilga qadar rivojlantirish strategiyasini tasdiqlash to‘ g‘ risida”gi PQ-358-son qarori. – URL: https://lex.uz/docs/-7158604

2. O‘ zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 19-maydagi “O‘ zbekiston Respublikasida xorijiy tillarni o‘ rganishni ommalashtirish faoliyatini sifat jihatidan yangi bosqichga olib chiqish chora-tadbirlari to‘ g‘ risida”gi PQ-5117-son qarori. – URL: https://lex.uz/docs/-5426736

3. O‘ zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2013-yil 8-maydagi “Uzluksiz ta’ lim tizimining chet tillar bo‘ yicha davlat ta’ lim standartini tasdiqlash to‘ g‘ risida”gi 124-son qarori. – URL: https://lex.uz/docs/-2165717

4. Council of Europe. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment. Companion volume. – Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2020.

5. Horwitz E.K., Horwitz M.B., Cope J. Foreign language classroom anxiety // The Modern Language Journal. – 1986. – Vol. 70, No. 2. – P. 125–132.

6. Long M.H. The role of the linguistic environment in second language acquisition // Handbook of second language acquisition / ed. by W.C. Ritchie, T.K. Bhatia. – San Diego: Academic Press, 1996. – P. 413–468.

7. Swain M. Communicative competence: Some roles of comprehensible input and comprehensible output in its development // Input in second language acquisition / ed. by S. Gass, C. Madden. – Rowley, MA: Newbury House, 1985. – P. 235–253.

8. Goh C.C.M., Burns A. Teaching speaking: A holistic approach. – Cambridge: Cambridge University Press, 2012.

9. Cohen J. Statistical power analysis for the behavioral sciences. 2nd ed. – Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, 1988.

10. Kim H.-S., Kim N.Y., Cha Y. Is it beneficial to use AI chatbots to improve learners’ speaking performance? // The Journal of AsiaTEFL. – 2021. – Vol. 18, No. 1. – P. 161–178. – DOI: 10.18823/asiatefl.2021.18.1.10.161

11. Huang W., Hew K.F., Fryer L.K. Chatbots for language learning – Are they really useful? A systematic review of chatbot-supported language learning // Journal of Computer Assisted Learning. – 2022. – Vol. 38, No. 1. – P. 237–257. – DOI: 10.1111/jcal.12610

12. Qiao H., Zhao A. Artificial intelligence-based language learning: illuminating the impact on speaking skills and self-regulation in Chinese EFL context // Frontiers in Psychology. – 2023. – Vol. 14. – Art. 1255594. – DOI: 10.3389/fpsyg.2023.1255594

13. Zhang J., Jantakoon T., Laoha R. Meta-analysis of artificial intelligence in education // Higher Education Studies. – 2025. – Vol. 15, No. 2. – P. 189–210.

14. Ngo T.T.-N., Chen H.H.-J., Lai K.K.-W. The effectiveness of automatic speech recognition in ESL/EFL pronunciation: A meta-analysis // ReCALL. – 2024. – Vol. 36, No. 1. – P. 4–21.

15. Wang F., Cheung A.C.K., Neitzel A.J., Chai C.S. Does chatting with chatbots improve language learning performance? A meta-analysis of chatbot-assisted language learning // Review of Educational Research. – 2025. – Vol. 95, No. 4. – P. 623–660. – DOI: 10.3102/00346543241255621

16. Lyu B., Lai C., Guo J. Effectiveness of chatbots in improving language learning: A meta-analysis of comparative studies // International Journal of Applied Linguistics. – 2025. – Vol. 35, No. 2. – P. 834–851. – DOI: 10.1111/ijal.12668

17. Hou Z., Min S. Dialogue-based computer-assisted language learning systems for second language speaking development: A three-level meta-analysis // ReCALL. – 2026. – Vol. 38, No. 1. – P. 40–56. – DOI: 10.1017/S0958344025100268

18. Rachmadani K.O., Musyafa’ah I.R., Rachmadani A.H.J. Exploring the impact of AI chatbots on students’ speaking skills in EFL learners: A systematic review // Eternal (English Teaching Journal). – 2026. – Vol. 17, No. 1. – P. 229–240. – DOI: 10.26877/eternal.v17i1.3208

19. Sun W. The impact of automatic speech recognition technology on second language pronunciation and speaking skills of EFL learners: a mixed methods investigation // Frontiers in Psychology. – 2023. – Vol. 14. – Art. 1210187. – DOI: 10.3389/fpsyg.2023.1210187

20. Krashen S.D. Principles and practice in second language acquisition. – Oxford: Pergamon Press, 1982.

21. Yang H., Kim H., Lee J.H. et al. Implementation of an AI chatbot as an English conversation partner in EFL speaking classes // ReCALL. – 2022. – Vol. 34, No. 3. – P. 327–343. – DOI: 10.1017/S0958344022000039

22. Erkinjonov K., Kasimova M. Sun’ iy intellekt orqali ingliz tili o‘ rganuvchilarining nutq ko‘ nikmalarini oshirish // Образование наука и инновационные идеи в мире. – 2024. – Т. 44, № 7. – В. 156–159.

23. Kamolova A. Chet tilini o‘ rgatishda sun’ iy intellekt texnologiyalarining roli va samaradorligi // The Lingua Spectrum. – 2025. – Vol. 12, No. 2. – B. 172–175.

24. EF Education First. EF English Proficiency Index 2021–2025: Uzbekistan. – URL: https://www.ef.com/wwen/epi/regions/asia/uzbekistan/

25. Miao F., Holmes W. Guidance for generative AI in education and research. – Paris: UNESCO, 2023.